NN 54/2022 (11.5.2022.), Odluka o donošenju Programa financiranja ekološke mreže Natura 2000

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE

706

Na temelju članka 204.a stavka 1. Zakona o zaštiti prirode (»Narodne novine«, br. 80/13., 15/18., 14/19. i 127/19.), Vlada Republike Hrvatske je na sjednici održanoj 6. svibnja 2022. donijela

ODLUKU

O DONOŠENJU PROGRAMA FINANCIRANJA EKOLOŠKE MREŽE NATURA 2000

I.

Donosi se Program financiranja ekološke mreže Natura 2000 (u daljnjem tekstu: Program) na obrascu »Prioritetni akcijski okvir (PAO) za mrežu Natura 2000 u Republici Hrvatskoj«.

Program se nalazi u Prilogu ove Odluke i njezin je sastavni dio.

II.

Program se donosi za višegodišnje financijsko razdoblje 2021. – 2027., a sadrži sveobuhvatni prijedlog strateških prioriteta i prioritetnih mjera potrebnih za uspostavu i provedbu ekološke mreže Natura 2000 i s njome povezane zelene infrastrukture te iskaz potreba za financiranjem tih prioriteta, odnosno mjera, kao i poveznicu na odgovarajuće fondove i programe Europske unije za njihovo financiranje.

III.

Financijska sredstva potrebna za provedbu strateških prioriteta i mjera iz točke II. ove Odluke procijenjena su u iznosu od 1.588.664.770,00 eura (protuvrijednost 11.983.449.283,00 kuna) za razdoblje 2021. – 2027.

IV.

Financijska sredstva Europske unije potrebna za provedbu strateških prioriteta i mjera iz točke II. ove Odluke mogu se osigurati iz Kohezijskog fonda, Europskog fonda za regionalni razvoj, Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj, Europskog fonda za pomorstvo, ribarstvo i akvakulturu, Europskog socijalnog fonda i Europske teritorijalne suradnje (INTERREG) putem Sporazuma o partnerstvu i odgovarajućih operativnih programa kao osnove za njihovo korištenje te iz Programa za okoliš i klimatske aktivnosti (LIFE) i Obzor Europa.

V.

Određuje se Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja za nadležno tijelo za praćenje provedbe Programa te za podnošenje izvješća Vladi Republike Hrvatske i to u 2024. za razdoblje od 2021. do 2023. te u 2028. za cjelovito razdoblje provedbe od 2021. do 2027.

VI.

Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja, a objavit će se u »Narodnim novinama«.

Klasa: 022-03/21-04/366
Urbroj: 50301-05/31-22-6
Zagreb, 6. svibnja 2022.

Predsjednik
mr. sc. Andrej Plenković, v. r.

PRILOG

PRIORITETNI AKCIJSKI OKVIR (PAO) ZA MREŽU NATURA 2000 U REPUBLICI HRVATSKOJ u skladu s člankom 8. Direktive Vijeća

92/43/EEZ o očuvanju prirodnih staništa i divlje faune i flore (Direktiva o staništima) koji će se uvrstiti u višegodišnji financijski okvir za razdoblje 2021. – 2027. godine

A. Uvod

A.1. Opći uvod

Program financiranja ekološke mreže Natura 2000 koji se donosi na temelju članka 204.a stavka 1. Zakona o zaštiti prirode (»Narodne novine«, br. 80/13., 15/18., 14/19. i 127/19.) (u daljnjem tekstu: Zakon o zaštiti prirode), ujedno je i Prioritetni akcijski okvir (u daljnjem tekstu: PAO) Republike Hrvatske za mrežu Natura 2000 u skladu s člankom 8. Direktive Vijeća 92/43/EEZ od 21. svibnja 1992. o očuvanju prirodnih staništa i divlje faune i flore (SL L 206, 22. 7. 1992.), kako je zadnje izmijenjena i dopunjena Direktivom Vijeća 2013/17/EU od 13. svibnja 2013. o prilagodbi određenih direktiva u području okoliša zbog pristupanja Republike Hrvatske (SL L 158, 10. 6. 2013.) (u daljnjem tekstu: Direktiva o staništima).

Program financiranja ekološke mreže Natura 2000 donosi se na obrascu koji je propisala Europska komisija (u daljnjem tekstu: EK), a koji nosi naziv »Prioritetni akcijski okvir (PAO) za mrežu Natura 2000 u Republici Hrvatskoj u skladu s člankom 8. Direktive Vijeća 92/43/EEZ o očuvanju prirodnih staništa i divlje faune i flore (Direktiva o staništima) koji će se uvrstiti u višegodišnji financijski okvir za razdoblje 2021. – 2027. godine«.

PAO-vi su strateški alati za višegodišnje planiranje čija je svrha pružiti sveobuhvatni pregled mjera potrebnih za uspostavu mreže Natura 2000 i s njome povezane zelene infrastrukture u cijeloj Europskoj uniji (u daljnjem tekstu: EU). U tim se okvirima precizno navode potrebe za financiranjem tih mjera i upućuje na odgovarajuće programe EU-a za njihovo financiranje. U skladu s ciljevima Direktive o staništima[1](Direktiva o staništima http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN-HR/TXT/?uri=CELEX:01992L0043-20130701&from=EN), na kojoj se mreža Natura 2000 temelji, mjere koje treba utvrditi u PAO-vima moraju prije svega biti namijenjene *»održavanju ili povratu u povoljno stanje očuvanosti prirodnih staništa i vrsta od značaja za EU uzimajući u obzir gospodarske, socijalne i kulturne potrebe te regionalne i lokalne karakteristike«.*

Pravna je osnova za PAO članak 8. stavak 1. Direktive o staništima[2](Članak 8. stavak 1.: »Usporedno s prijedlozima područja koji ispunjavaju uvjete da ih se odredi posebnim područjima očuvanja, u kojima se nalaze prioritetni prirodni stanišni tipovi i/ili prioritetne vrste, države članice prema potrebi EK šalju svoje procjene u vezi sufinanciranja na razini Zajednice, koje smatraju potrebnim za ispunjenje obveza na temelju članka 6. stavka 1.«) u kojem se od država članica traži da, prema potrebi, EK šalju svoje procjene povezane sa sufinanciranjem na razini EU, koje smatraju potrebnima za ispunjenje sljedećih obveza koje se odnose na mrežu Natura 2000:

- *utvrđivanje potrebnih mjera za očuvanje koje prema potrebi uključuju odgovarajuće planove upravljanja, posebno prirađene za ta područja ili integrirane u druge razvojne planove,*
- *utvrđivanje odgovarajućih zakonskih, administrativnih ili ugovornih mjera koje odgovaraju ekološkim zahtjevima prirodnih stanišnih tipova iz Priloga I. i vrstama iz Priloga II. koji su prisutni na tim područjima.*

Stoga, PAO-vi moraju biti usmjereni na prepoznavanje potreba za financiranjem i prioriteta izravno povezanih s posebnim mjerama očuvanja utvrđenima za područja mreže Natura 2000. Tako se nastoje ostvariti ciljevi očuvanja na razini područja kada se radi o vrstama i stanišnim tipovima za koje su određena područja (u skladu s člankom 6. stavkom 1. Direktive o staništima). Mreža Natura 2000 obuhvaća i područja posebne zaštite određena u skladu s Direktivom 2009/147/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 30. studenoga 2009. o očuvanju divljih ptica (kodificirana verzija) (SL L 20, 26. 1. 2010.), kako je zadnje izmijenjena i dopunjena Direktivom Vijeća 2013/17/EU od 13. svibnja 2013. o prilagodbi određenih direktiva u području okoliša zbog pristupanja Republike Hrvatske (SL L 158, 10. 6. 2013.) (u daljnjem tekstu: Direktiva o pticama[3](Direktiva o pticama http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:32009L0147&from=EN)), pa se u ovom tekstu razmatraju i potrebe za financiranjem i prioritetne mjere povezane s vrstama ptica u područjima posebne zaštite.

Države članice poziva se da u svojim PAO-vima navedu i dodatne mjere koje se odnose na šire područje zelene infrastrukture[4](Zelena infrastruktura definirana je kao »strateški planirana mreža prirodnih i poluprirodnih područja s drugim okolišnim značajkama koje su osmišljene i kojima se upravlja u cilju ostvarenja velikog broja usluga ekosustava«.) te potrebe za financiranjem tih mjera. Takve mjere za zelenu infrastrukturu treba uvrstiti u PAO tamo gdje će pridonijeti ekološkoj povezanosti mreže Natura 2000, uključujući u prekograničnom kontekstu te ciljevima održavanja ili povrata u povoljno stanje očuvanosti ciljanih vrsta i staništa.

Europski revizorski sud zaključio je u svojem Tematskom izvješću br. 1/2017 o mreži Natura 2000[5](Tematsko izvješće br. 1/2017: Potrebni su dodatni napori kako bi se uspostavom mreže Natura 2000 iskoristio njezin puni potencijal

https://www.eca.europa.eu/hr/Pages/DocItem.aspx?did=40768)

da se u prvim dovršenim PAO-vima (za razdoblje višegodišnjeg financijskog okvira (VFO) od 2014. do 2020.) nisu pouzdano prikazali stvarni troškovi mreže Natura 2000. Stoga se u tom izvješću naglašava da je potrebno ažurirati obrazac PAO-a i pružiti dodatne smjernice za poboljšanje kvalitete informacija koje države članice dostavljaju u svojim PAO-vima. Predanost tom postupku EK je istaknula u Akcijskom planu za prirodu, ljude i gospodarstvo[6](COM(2017) 198 final: Akcijski plan za prirodu, ljude i gospodarstvo http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017DC0198&qid=1525338118963&from=HR)
, a time se nastoji osigurati da države članice dostave pouzdanije i usklađenije procjene svojih potreba za financiranjem mreže Natura 2000.

U svojim zaključcima[7](http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2017/06/19/conclusions-eu-action-plan-nature/)
o Akcijskom planu za prirodu, ljude i gospodarstvo Vijeće Europske unije prepoznaje potrebu da se i dalje unaprjeđuje višegodišnje financijsko planiranje za ulaganje u prirodu i slaže se s time da PAO-ve treba ažurirati i poboljšati. Važnost boljeg predviđanja potreba za financiranjem mreže Natura 2000 prije donošenja sljedećeg višegodišnjeg financijskog okvira EU-a prepoznao je i Europski parlament u svojoj rezoluciji[8](Rezolucija Europskog parlamenta od 15. studenoga 2017. o Akcijskom planu za prirodu, ljude i gospodarstvo (2017/2819(RSP))
http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2017-0441+0+DOC+XML+V0//HR)
.

A.2. Struktura trenutačnog obrasca PAO-a

Trenutačni obrazac PAO-a služi dostavljanju EK pouzdanih informacija o prioritetnim potrebama za financiranjem povezanima s mrežom Natura 2000, a cilj je uvrstiti te potrebe u relevantne instrumente EU-a za financiranje u okviru sljedećeg višegodišnjeg financijskog okvira (u daljnjem tekstu: VFO) za razdoblje 2021. – 2027. Kako bi se to postiglo, u PAO-u se do određenog stupnja moraju raščlaniti financijske potrebe, čime bi se omogućila djelotvorna dodjela sredstava za financiranje mreže Natura 2000 iz relevantnih fondova EU-a u sklopu VFO-a za razdoblje 2021. – 2027. Kako bi se taj cilj ostvario, PAO-om se uzima u obzir i dosadašnje iskustvo država članica EU-a i njegovih regija u provedbi VFO-a za razdoblje 2014. – 2020.

Jedna od ključnih komponenti trenutačnog obrasca PAO-a je obvezna raščlamba mjera za očuvanje i obnovu povezanih s mrežom Natura 2000 i zelenom infrastrukturom prema općenitim kategorijama ekosustava. Predložena tipologija ekosustava koja obuhvaća osam razreda uglavnom se temelji na tipologiji MAES-a koja je izrađena kao konceptualna osnova za procjenu ekosustava na razini cijelog EU-a[9](https://biodiversity.europa.eu/ecosystems)
. S mrežne stranice Europske agencije za okoliš može se preuzeti opsežna baza podataka u kojoj su pojedine vrste i stanišni tipovi od značaja za EU razvrstani u ekosustave prema MAES-u[10](Povezanost vrsta i stanišnih tipova s ekosustavima prema MAES-u https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/data/linkages-of-species-and-habitat#tab-european-data)
. Preporučuje se da se mjere i troškovi većim dijelom razvrstavaju u određenu vrstu ekosustava u skladu s tom tipologijom.

Kako bi se predstavile prioritetne mjere i troškovi trenutačnog PAO-a, važno je razlikovati tekuće i jednokratne troškove. Tekući troškovi obično se povezuju s višekratnim mjerama koje treba dugoročno provoditi (to su npr. troškovi osoblja zaduženog za upravljanje područjem, godišnje isplate poljoprivrednicima za poljoprivredno-okolišne mjere na travnjacima itd.). Za razliku od njih, jednokratni se troškovi obično odnose na aktivnosti koje se ne ponavljaju, kao što su projekti obnove staništa, opsežna ulaganja u infrastrukturu, nabava trajnih dobara itd. Pravilno razvrstavanje troškova u jednu od tih kategorija (»tekući« u odnosu na »jednokratne«) bit će vrlo važno za ispravnu raspodjelu mjera u okviru različitih fondova EU-a.

Naposljetku, prioritetne mjere iz ovoga PAO-a pridonijet će ostvarenju posebnih ciljeva iz Direktive o staništima i Direktive o pticama, a društvo će zahvaljujući njima steći važne socioekonomske koristi i koristi u obliku usluga ekosustava. Te su koristi, na primjer, ublažavanje klimatskih promjena i prilagodba tim promjenama ili druge usluge ekosustava kao što su one povezane s turizmom i kulturom. EK je već predstavila pregled koristi od usluga ekosustava povezanih s mrežom Natura 2000[11](http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/financing/).

Ako je moguće, taj bi aspekt trebalo uvijek naglašavati kako bi se promicale velike koristi koje društvo ostvaruje od financiranja očuvanja prirode i bioraznolikosti te kako bi se o tome izvijestila javnost.

A.3. Uvod u PAO Republike Hrvatske

Ovaj PAO se odnosi na područje cijele Republike Hrvatske, uključujući teritorijalno more i unutarnje morske vode Republike Hrvatske te površinu mora izvan njih, koja je pod jurisdikcijom Republike Hrvatske.

Za upravljanje područjima ekološke mreže, na temelju Zakona o zaštiti prirode nadležne su javne ustanove za upravljanje nacionalnim parkom ili parkom prirode te javne ustanove za upravljanje ostalim zaštićenim područjima i/ili drugim zaštićenim dijelovima prirode (u daljnjem tekstu: JU). Uredbom o ekološkoj mreži i nadležnostima javnih ustanova za upravljanje područjima ekološke mreže (»Narodne novine«, broj 80/19.) utvrđena je nadležnost JU koje upravljaju zaštićenim područjima i područjima ekološke mreže za upravljanje i donošenje planova upravljanja ekološkom mrežom.

Osnovni način upravljanja područjem ekološke mreže je provođenje mjera očuvanja za ciljne vrste i stanišne tipove. Aktivnosti za provedbu mjera očuvanja ugrađuju se u planove upravljanja područjima ekološke mreže kao i sektorske planove. U svrhu upravljanja područjima ekološke mreže donesen je Pravilnik o ciljevima očuvanja i mjerama očuvanja ciljnih vrsta ptica u područjima ekološke mreže (»Narodne novine«, br. 25/20. i 38/20. – ispravak), dok je u izradi pravilnik koji definira ciljeve i mjere za očuvanje ostalih vrsta i stanišnih tipova za svako područje ekološke mreže.

Zakon o zaštiti prirode omogućuje da se planovi gospodarenja šumama i šumskim zemljištem smatraju planovima upravljanja ekološkom mrežom ukoliko sadrže obavezne elemente plana upravljanja (analizu stanja ciljnih vrsta i stanišnih tipova područja ekološke mreže, ciljeve upravljanja i očuvanja ciljnih vrsta i stanišnih tipova, mjere očuvanja propisane pravilnicima, aktivnosti za postizanje ciljeva te pokazatelje provedbe plana).

Izrada PAO-a provedena je u sklopu projekta financiranog u okviru Operativnog programa Konkurentnost i kohezija 2014. – 2020. (u daljnjem tekstu: OPKK) »Razvoj okvira za upravljanje ekološkom mrežom Natura 2000« (KK.06.5.2.03.0001), u suradnji Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja (u daljnjem tekstu: MINGOR) i konzultanata angažiranih kroz projekt. Prva verzija PAO-a bila je izrađena i dostavljena EK na očitovanje u siječnju 2020. Nakon toga, PAO-a je dopunjen i revidiran na temelju primjedbi EK i konzultacija s dionicima održanih u razdoblju rujan – studeni 2020. Usvajanje konačne verzije PAO-a od strane Vlade Republike Hrvatske očekuje se tijekom 2022. u obliku Programa financiranja područja ekološke mreže Natura 2000 u smislu članka 204.a Zakona o zaštiti prirode.

Za potrebe izrade prve verzije PAO-a za Republiku Hrvatsku održano je pet radnih sastanka u listopadu i studenome 2019. sa sljedećim dionicima: tijelima državne uprave nadležnim za provedbu EU fondova, JU za upravljanje nacionalnim parkovima i parkovima prirode, JU za upravljanje zaštićenim područjima na razini županija/gradova/općina, nevladinim udrugama (u daljnjem tekstu: NVU) te Ministarstvom prostornoga uređenja, graditeljstva i državne imovine[12](Na temelju Zakona o ustrojstvu i djelokrugu tijela državne uprave (»Narodne novine«, broj 85/20.) koji je stupio na snagu 23. 7. 2020. Ministarstvo prostornoga uređenja, graditeljstva i državne imovine preuzelo je poslove Ministarstva graditeljstva i prostornog uređenja)

(tema: zelena infrastruktura). Prikupljeni su podaci o relevantnoj potrošnji za razdoblje 2014. – 2020. te o potrebama za financiranjem za razdoblje 2021. – 2027. Također, održano je nekoliko internih sastanaka između MINGOR[13](Na temelju Zakona o ustrojstvu i djelokrugu tijela državne uprave (»Narodne novine«, broj 85/20.) koji je stupio na snagu 23. 7. 2020. MINGOR je preuzelo poslove Ministarstva zaštite okoliša i energetike)
i konzultanata angažiranih na projektu na kojima je definirana metodologija izrade te su dogovorene prioritetne mjere očuvanja koje se ugrađuju u PAO.

Prva verzija PAO-a je nakon ugrađivanja primjedbi EK predstavljena i raspravljena s dionicima na regionalnim sektorskim radionicama tijekom rujna i listopada 2020. te na dodatnim sastancima s predstavnicima sektora poljoprivrede i šumarstva. Na sastancima su prikupljeni komentari i prijedlozi dionika, a dodatno su dostavljeni i u pisanom obliku prijedlozi za izmjene i dopune prvog nacrta, prvenstveno od sektora šumarstva i poljoprivrede te NVU.

Pregled aktivnosti vezanih uz zelenu infrastrukturu i bioraznolikost u Republici Hrvatskoj prikazan je u tekstu »Green infrastructure in Croatia« u okviru *Biodiversity Information System for Europe* (BISE)[14] (https://biodiversity.europa.eu/countries/croatia/green-infrastructure). S obzirom na široki obuhvat definicije zelene infrastrukture te imajući u vidu uputu da se »zelenu infrastrukturu treba uvrstiti u PAO tamo gdje će pridonijeti ekološkoj povezanosti mreže Natura 2000, uključujući u prekograničnom kontekstu, te ciljevima održavanja ili povrata u povoljno stanje očuvanosti ciljanih vrsta i stanišnih tipova« (potpoglavlje A.1.), dogovoreno je da za potrebe ovog PAO-a pojam »zelena infrastruktura« uključuje sljedeća područja koja se nalaze izvan mreže Natura 2000:

– područja stanišnih tipova i staništa vrsta zaštićenih direktivama o pticama i staništima (stanišni tipovi i vrste od interesa za EU);

– zaštićena područja na temelju Zakona o zaštiti prirode;

– travnjake velike prirodne vrijednosti (TVPV) koji su definirani kao poljoprivredno zemljište s velikim udjelom poluprirodne ili prirodne vegetacije važne za očuvanje vrsta i stanišnih tipova ugroženih na nacionalnoj i europskoj razini[15](https://ruralnirazvoj.hr/travnjaci-velikih-prirodnih-vrijednosti-u-republici-hrvatskoj/)

, odnosno odabrane prirodne i poluprirodne livade, pašnjaci i krški pašnjaci upisani u ARKOD[16](Pravilnik o provedbi izravne potpore poljoprivredi i IAKS mjera ruralnog razvoja za 2020. godinu (»Narodne novine«, br. 22/20. i 57/20.))
;

– obilježja krajobraza na poljoprivrednom zemljištu ili na njegovoj granici (šumarak, pojedinačno stablo, drvored, živica, lokva (jezerce), jarak, suhozid)[17](Pravilnik o evidenciji uporabe poljoprivrednog zemljišta (»Narodne novine«, br. 54/19., 126/19. i 147/20.));

– rijeke i potoke, jezera, bare i močvare, kanale i mrtvaje te dijelove mora (plava infrastruktura), tamo gdje pridonose ekološkoj povezanosti mreže Natura 2000, uključujući u prekograničnom kontekstu, te ciljevima održavanja ili povrata u povoljno stanje očuvanosti ciljanih vrsta i stanišnih tipova;

– prijelaze za divlje životinje (zelene mostove)[18](Pravilnik o prijelazima za divlje životinje (»Narodne novine«, broj 5/07.));

– zelenu infrastrukturu u urbanim područjima, tamo gdje je osmišljena i realizirana na način da u najvećoj mjeri ciljano doprinese očuvanju stanišnih tipova i vrsta od interesa za Zajednicu.

B. Sažetak prioritetnih potreba za financiranjem za razdoblje 2021. – 2027.